

**ТЕМА ЛЕКЦІЇ: «БІОМЕДИЧНА СПІЛКА
— БІОЕТИКА ЯК ГАЛУЗЬ МЕДИЦИНИ»**

- ▣ **БІОЕТИКА - область міждисциплінарних досліджень етичних, філософських і антропологічних проблем, що виникають у зв'язку з прогресом біомедичної науки і впровадженням новітніх технологій в практику охорони здоров'я.**
- ▣ Розвиток біоетики обумовлений тим, що в сучасному світі в медицині відбувається процес цивілізаційних перетворень. Вона стає якісно іншою, не тільки більш технологічно оснащеною, а й більш чутливою до правових і етичних аспектів лікування. Етичні принципи для нової медицини хоча і не скасовують повністю, але радикально перетворюють основні положення «Клятви Гіппократа», яка була еталоном лікарської моральної свідомості впродовж століть. Традиційні цінності милосердя, благодійності, нанесення шкоди пацієнту і інші одержують в новій культурній ситуації нового значення і звучання. Саме це і визначає зміст біоетики.

ДО БІОЕТИЧНИХ ПРОБЛЕМ ЗАЗВИЧАЙ ВІДНОСЯТЬ:

- моральні та філософські проблеми аборту;
- контрацепції і нових репродуктивних технологій (штучне запліднення, запліднення «в пробірці», сурогатне материнство);
- проведення експериментів на людині і тваринах отримання інформованої згоди та забезпечення прав пацієнтів (у тому числі з обмеженою компетентністю - наприклад, дітей або психічних хворих);
- визначення смерті при самогубстві та евтаназії (пасивної чи активної, добровільної чи насильницької);
- проблеми ставлення до вмираючих хворих в спеціальних закладах, так званих "хоспісах";
- СНІДу;
- демографічної політики і планування сім'ї; генетики (включаючи проблеми, геномних досліджень, генної інженерії та генотерапії);
- трансплантології;
- відкритості в охороні здоров'я;
- клонування людини;
- маніпуляцій із ствольовими клітинами і ряд інших.

**ДОСЛІДНИКИ БІОЕТИЧНИХ
ПРОБЛЕМ ОПРАЦЮВАЛИ ТАКІ
ЕТИКО-КУЛЬТУРНІ МОДЕЛІ
БІОЕТИКИ, ЯК:**

- ▣ ліберально-радикальна**
- ▣ прагматично-утилітаристська**
- ▣ соціально-біологічна**
- ▣ персоналітична.**

- З усіх наявних у науці концепцій, які впливають з сучасної ситуації в світі, найбільш перспективною і відповідною вважається модель **персоналітична**, що наголошує на найвищій цінності людської особистості, яку розуміє як цілісне поєднання духа, душі і тіла. Надаючи особистості людини найвищого значення, вчені виділили **4 найважливіші етичні засади, які стали головними напрямками біоетики**:
 - **засада охорони фізичного життя** (яке є фундаментальною цінністю дисципліни);
 - **засада цінності чи терапевтичного принципу** (частина організму жертвується задля добра цілого організму)
 - **засада свободи - відповідальності** (свобода не має жодного сенсу без правди і відповідальності);
 - **засада соціальності - субсидіарності** (допомагати більше там, де є більша потреба).

□ В основі біоетики лежать уявлення про недостатність одностороннього медичного тлумачення тілесного здоров'я як мети лікування. Нагальною потребою є міждисциплінарний діалог медиків з представниками широкого кола гуманітарних наук та діалог з пацієнтами і представниками громадськості. Тільки так може бути адекватно виражена і зрозуміла багатопланова природа людського страждання і на цій підставі вироблена сучасна регуляторна ідея блага і як мети- лікування для окремого індивіда, і як мети - громадської охорони здоров'я в цілому. Першою дослідницькою організацією, яка почала систематичне міждисциплінарне обговорення моральних проблем сучасної медицини, став створений в **1969** лікарем-психіатром **Виллардом Гейліном** і філософом **Деніелом Келлахеном** «Хейстінгській центр». У **1971** був створений **Інститут етики Кеннеді**, який створив перші освітні курси для лікарів, філософів і представників інших спеціальностей.

- Складні біоетичні проблеми зачіпають багато сторін розвитку сучасних спільнот. Тому для їх вирішення створений особливий **соціальний інститут етичних комітетів, який представляє собою багаторівневу мережу громадських, державних та міжнародних організацій.** Етичні комітети існують при науково-дослідних організаціях і лікарнях, професійних об'єднаннях (лікарських, сестринських, фармацевтичних), державних органах, міжнародних організаціях (ЮНЕСКО, ВООЗ, Рада Європи та ін.) Істотну роль у діяльності цих комітетів відіграють представники громадськості, пов'язані з правозахисним рухом різних груп пацієнтів.

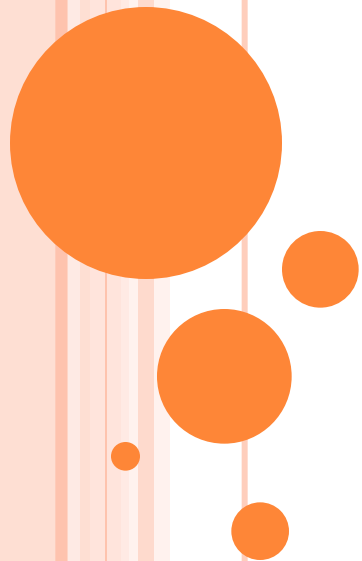
- Хоча нормативно-правові акти України, імплементуються які стосуються охорони здоров'я населення, поки що не містять бази з біоетики, все ж не має підстав стверджувати, що такі акти не відповідають її принципам і засадам.

Законодавство України в галузі охорони здоров'я згідно зі ст. 9 **Основного закону України** адаптується до відповідних міжнародних документів, якщо на це є згода Верховної Ради. Через законодавство України впроваджуються основні документи міжнародних організацій щодо дотримання біотичних

- норм і принципів у практиці охорони здоров'я. Основою таких нормативних актів є право людини на гідне життя і повага до людської особистості.

**ВАРТІСТЬ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ.
БІОЛОГІЧНИЙ ТА АНТРОПОЛОГІЧНИЙ СТАТУС
ЕМБРІОНУ ЛЮДИНИ. ГІДНІСТЬ І
НЕДОТОРКАНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ З
МОМЕНТУ ЙОГО ЗАПЛІДНЕННЯ ДО ПРИРОДНОЇ
СМЕРТІ. БІОЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЖИТТЯ,
ВМИРАННЯ, РЕАНІМАЦІЇ ТА СМЕРТІ.
ВИДИ ЕВТАНАЗІЇ ТА ЇХ
БІОЕТИЧНА ОЦІНКА.**

1. ГІДНІСТЬ І НЕДОТОРКАНИСТЬ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ. БІОЛОГІЧНИЙ ТА АНТРОПОЛОГІЧНИЙ СТАТУС ЕМБРІОНУ ЛЮДИНИ.

Основний принцип біоетики — це повага до гідності людини як особистості, а також збереження життя та здоров'я людини з моменту запліднення до природної смерті. При цьому інтереси людини повинні бути вищими за інтереси науки чи суспільства.

Рекомендація парламентської Асамблеї Ради Європи №1046/1986 проголошує, що зародкам та ембріонам людини також властива людська гідність, тому за всіх умов слід ставитися до них з належною повагою і будь-яке втручання в їх організм повинно бути заборонене (експерименти, взяття органів для трансплантації тощо). Однак, законодавство України дозволяє штучне запліднення (ст.48), фетотерапію з використанням абортивного матеріалу (ст.19) та аборт (ст.241)

ЕМБРІОНОМ (ГРЕЦ. EMBRYON) НАЗИВАЮТЬ ТВАРИННИЙ ОРГАНІЗМ НА РАННІЙ СТАДІЇ РОЗВИТКУ. ВІН ЯВЛЯЄ СОБОЮ ЗАПЛІДНЕНУ ЯЙЦЕКЛІТИНУ ЗА 24 ГОДИНИ ПІСЛЯ ЗАПЛІДНЕННЯ.

Антропологічний статус ембріона – чи можна вважати ембріон людиною?

Критерії людськості:

А. Такі, що стверджують людськість від початку:

1. Приналежність до виду (генетичний критерій);
2. Послідовність розвитку (процес формування організму безперервний, у певному порядку за визначеною генетичною програмою);
3. Тотожність (всьому організму дорослої людини, а не певному органу матері);
4. Потенційність (ембріон – потенційна доросла людина).

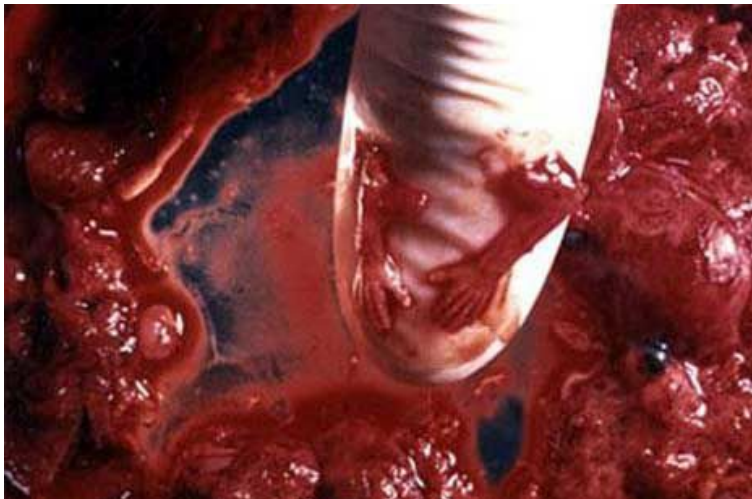
Б. Такі, що приймають за момент «гомінізації» один з пізніших етапів розвитку:

1. Критерії розвитку:
 - біологічні критерії (утворення зиготи, імплантація бластоцити, початок функціонування ЦНС, початок самостійного функціонування, народження)
 - психологічні критерії (здатність до відчуття болю, свідоме прийняття моральної відповідальності за себе та суспільство тощо)
2. Суспільні критерії (прийняття зачатого життя матір'ю, батьками чи суспільством)

2. ВИЗНАЧЕННЯ, ВИДИ АБОРТУ ТА ЇХ БІОЕТИЧНА ОЦІНКА.

Аборт (лат. abortus — викидень) — переривання вагітності і видалення дитини з матки до того, як вона зможе жити самостійно. Народження дитини після 28 тижня вагітності називається передчасними пологами.

Штучний аборт - звільнення вагітної матки від плодового міхура за допомогою будь-якого впливу безпосередньо на плодовий міхур, на матку або на організм вагітної в цілому.

ВИДИ АБОРТУ:

- **Мимовільний аборт** (викидень, спонтанний аборт) – неумисна і ніким не спровокована втрата плода всупереч волі матері. Морально виправданий.
- **Аборт при ектопічній (позаматковій) вагітності**. Продовження вагітності призведе до смерті матері і плоду. Морально виправданий.
- **Терапевтичний (безпосередній, прямий) аборт**. Це ситуація, коли вважають, що жінка перебуває у фізичній чи психічній небезпеці, яка ускладнюється вагітністю.
- **Опосередкований (непрямий) аборт**. Якщо вагітна жінка тяжкохвора, наприклад на рак матки з ураженням ембріона. Видаляють хвору матку, а отже, і плід. Морально виправданий.
- **Селективний (євгенічний) аборт** виконують, щоб запобігти народженню дитини з генетичними відхиленнями.
- **Аборт як наслідок звалтування**.
- **Суспільний (соціальний) аборт**. З різноманітних суспільних мотивів: економічні труднощі сім'ї; страх жінки перед втратою праці, вільного часу; страх перед відповідальністю; незрілість молодих людей тощо.

ОРГАНІЗМУ:

- перфорація матки під час операції, що веде до сильної кровотечі та запалення черевної порожнини;
- алергічна реакція на наркотичні засоби;
- порушення менструального циклу (у 12% випадків);
- гінекологічні захворювання та ускладнення, після абортів розвиваються в кожній п'ятій жінці;
- порушення роботи ендокринної і нервової систем, зниження опірності організму;
- може призвести до безплідності, пізніх викиднів на терміні 18-24 тижня під час майбутніх вагітностей;
- зростає ризик позаматкових вагітностей в майбутньому;
- психологічний стрес, що може призвести до змін психіки та її захворювань.

ДЕКЛАРАЦІЯ ВСЕСВІТНЬОЇ МЕДИЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ ПРО МЕДИЧНІ АБОРТИ (1983Р.)

- 1. Основоположний моральний принцип лікаря - повага до людського життя з моменту його зачаття.**
- 2. Обставини, що протиставляють інтереси потенційної матері інтересам її ненародженої дитини, ставлять лікаря перед необхідністю вибору: зберегти вагітність або її перервати.**
- 3. Неоднозначність вибору визначається різними релігійними і моральними позиціями, причому будь-яке з рішень вимагає поваги.**
- 4. Визначення ставлення до цього питання і правил його рішення в даній державі або громаді лежить поза компетенцією медицини; лікарі повинні лише забезпечити захист своїм пацієнтам і відстояти власні права в суспільстві.**
5. У тих країнах, де медичні аборти дозволені законом, компетентні фахівці можуть робити їх на легальній підставі.
6. Якщо особисті переконання не дозволяють лікарю рекомендувати або зробити медичний аборт, він повинен передоручити пацієнтку компетентному колезі.

3. Біоетичні проблеми вмирання, реанімації та смерті

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РЕАНІМАЦІЇ:

1. Проблема констатації смерті мозку та прийняття рішення про припинення проведення заходів з підтримання життєво важливих функцій. Ця проблема гостро повстала у зв'язку з розробкою методів пересадки життєво важливих органів. Необхідні жорсткі наукові критерії констатації смерті, що базуються на високих моральних принципах, так як ніхто з передбачуваної пари донор-реципієнт не має переважного права на життя

2. Проблеми обґрунтування доцільності протипоказань до проведення ре

3. Проблема реабілітації оживлених хворих, післяреанімаційному періоді виявляються значні невро. Якщо після реанімаційних заходів відновити функції г вдається, але апаратом штучно підтримується дихання створюється лише видимість життя.

4. Чи можна вважати «смерть кори головного мозку» критерієм смерті? Перенесення акценту в констатації смерті з усього мозку на функціонування кори головного мозку, тобто відсутність ознак свідомості для констатації «соціальної смерті».

5. Проблема вибору хворого, якому слід надавати повноцінну допомогу у першу чергу при наданні допомоги в умовах масових катастроф і стихійних лих. Неприпустимо відмовляти безнадійному хворому в увазі та догляді, посилаючись на інтереси тих, кому медична допомога ще може принести користь.

БІОЕТИКА:

1. Визначальним критерієм смерті людини визнається смерть мозку.
2. Смерть розглядається не як одномоментна подія, а як процес, що складається з декількох етапів: припинення дихання і серцебиття, припинення діяльності мозку, руйнування клітин організму.
3. Розрізняють смерть і помирання. У сучасній медицині виник наступний парадокс: вона не може запобігти смерті, але вона може досить довго підтримувати процес вмирання.
4. Біоетика поставила питання про необхідність надати людині автономію у ставленні до власної смерті. Було введено поняття «право на смерть». Передбачає юридичне оформлення відповідей на питання: як Ви хотіли б померти, хто повинен приймати рішення у відповідній ситуації, наскільки строго і ким повинна виконуватися Ваша воля тощо.

ЕВТАНАЗІЇ

Евтаназія - це будь-яка дія або бездіяльність, яка за своєю суттю або наміром призводить до смерті, що має за мету припинення болю та страждання.

Види евтаназії:

- добровільна - за проханням хворого;
- примусова - без згоди хворого (коли людина свідомості та рішення припинити підтримуючу життя терапію належить іншим особам – родичам, лікарям);
- активна (позитивна) - застосування засобів та дій, що прискорюють смерть пацієнта з безнадійним прогнозом;
- пасивна (негативна) - припинення підтримуючого життя лікування;
- пряма – коли лікар виконує дії для скорочення життя пацієнта;
- непряма (асистоване самогубство) – коли людина виконує дії сама. Лікар може дати їй лише інформацію або засіб (передозування ліків).

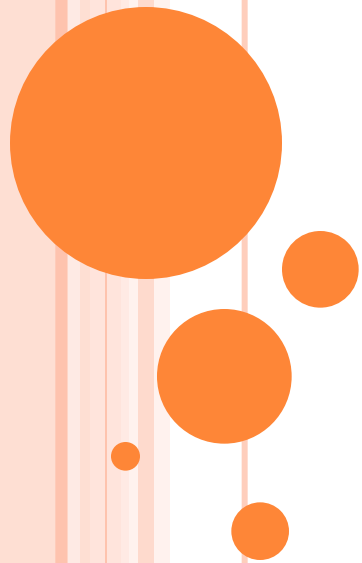
перебуває без

Іноді виділяють поняття **ортотаназії** та **дистаназії**.

- Дистаназія - підтримання лікарем життя хворого, що визнаний вже невиліковним, хоча він не страждає безмірно, за допомогою надзвичайних, іноді дуже коштовних, рідких засобів.
- Ортотаназія - припинення цих заходів, що викликає смерть пацієнта.

**Інфекційні захворювання та проблеми біобезпеки.
Біотероризм як загроза біобезпеки Заходи щодо
захисти населення при ліквідації надзвичайних
ситуацій та їх наслідків в осередках біологічного
зараження.**

Біологічна небезпека (загроза) — негативна дія біологічних патогенів будь-якого рівня і походження, що створюють небезпеку в медико-соціальній, технологічній, сільськогосподарській і комунальній сферах.

Символ біологічної небезпеки був розроблений в 1966 році хімічною компанією Dow Chemical для маркування своєї продукції. Ідея символу належить інженерові по довідці Чарльзу Болдуїну.

Інфекційні захворювання — це група захворювань, що викликаються проникненням в організм патогенних (хвороботворних) мікроорганізмів. Для виникнення інфекції патогенний мікроб повинен володіти вірулентністю, тобто здатністю долати опірність організму і проявляти токсичну дію. Одні патогенні агенти викликають отруєння організму такими, що виділяються ними в процесі життєдіяльності екзотоксинами (правець, дифтерія), інші — звільняють токсини (ендотоксини) при руйнуванні своїх тіл (холера, черевний тиф).

Класифікація .

Існує велика кількість класифікацій інфекційних захворювань. Найширше використовується класифікація інфекційних захворювань Л.С.Громашевського:

- кишкові (холера, дизентерія, сальмонельоз, ешеріхіоз);
- дихальних шляхів (грип, аденовірусна інфекція, кашлюк, кір, вітряна віспа);
- «кров'яні» (малярія, Віл-інфекція);
- зовнішніх покривів (сибірська виразка, правець);
- з різними механізмами передачі (ентеровірусная інфекція).

ЗАХВОРЮВАНЬ В КОНТЕКСТІ БІОБЕЗПЕКИ:

- ▣ **інфекційні хвороби - одна з основних причин передчасної смерті в світі (щорічно більше 14 мільйонів, в різних країнах від 24,7% до 45% причина смерті)**
- ▣ **поява (виявлення) нових та раніше рідких небезпечних чи невиліковних захворювань**
- ▣ **швидко поширюються завдяки світовій глобалізації**
- ▣ **погіршення стану здоров'я та якості життя**
- ▣ **втрата працездатності та економічні збитки**

Тероризм (від лат *terror* – страх, жах) – один з варіантів тактики політичної боротьби, зв'язаний із застосуванням ідеологічно мотивованого насильства з метою залякування.

Біотероризм — тип тероризму, що здійснюється шляхом поширення біологічних агентів (пріонів, вірусів, бактерій або їх токсинів) як в природній, так і в модифікованій людиною формі.

Для досягнення своєї мети терористи використовуються різні методи, але особливу небезпеку для людського суспільства являє собою загроза несподіваного

використання зброї масового знищення – хімічного, бактеріологічного, радіологічного, ядерного. Біологічна зброя, з погляду фахівців, представляє найбільшу небезпеку серед зброї масового знищення, оскільки має найвищий, в порівнянні з іншими видами зброї, що уражаючий потенціал.

КАТЕГОРІЇ НАЙБІЛЬШ НЕБЕЗПЕЧНИХ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ БІОЛОГІЧНИХ АГЕНТІВ

Биологічні агенти

Захворювання

Категорія А

Variola major	Оспа натуральна
Bacillus anthracis	Сибірська виразка
Yersinia pestis	Чума
Clostridium botulinum (токсини)	Ботулізм
Francisella tularensis	Туляремія
Філовіруси и Аренавіруси	Вірусні геморагічні лихоманки

Категорія Б

Coxiella burnetii	Лихоманка Ку
Brucella spp.	Бруцельоз
Alphaviruses	Енцефаліт
Rickettsia prowazekii	Висипний тиф
Токсини (Рицин, Стафілококковий и др.)	Токсичні синдроми
Chlamydia psittaci	Орнітози

Категорія С

Небезпечні агенти, що виникають (наприклад Ніраh вірус, хантавіруси)

З ГОЛОВНИХ УМОВ БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ СТАЄ ЗДАТНІСТЬ ДЕРЖАВИ ПРИЙНЯТИ ЗАХОДИ ДЛЯ ПРОТИДІЇ І ЛІКВІДАЦІЇ ТЕРОРИСТИЧНИХ ІНЦИДЕНТІВ.

Це вимагає розробки стратегічного плану дій з протидії біотерористичній загрозі з чітким визначенням функціональної ролі державних структур і відомств в здійсненні цього плану. В даний час найбільший досвід і найбільш підготовленими з точки зору розробки стратегічної концепції по боротьбі з біотероризмом є США.

З 2001 РОКУ В США ДІЄ НАЦІОНАЛЬНИЙ
СТРАТЕГІЧНИЙ ПЛАН ПО ГОТОВНОСТІ ДО ДІЙ У
ВИПАДКАХ БІОЛОГІЧНОГО І ХІМІЧНОГО ТЕРОРИЗМУ,
ЩО ПЕРЕДБАЧАЄ КООРДИНОВАНУ УЧАСТЬ У ВИЯВЛЕННІ І
ЛІКВІДАЦІЇ ІНЦИДЕНТІВ БІЛЬШЕ 10 РІЗНИХ АГЕНТСТВ І
ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБ.

План по своїй структурі складається з 5 розділів:

- **Готовність і профілактика**
- **Виявлення і контроль**
- **Діагноз і характеристика біологічних і хімічних агентів**
- **Вживання заходів по ліквідації інциденту**
- **Системи зв'язку**

